

«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра фізичної терапії, ерготерапії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

“ 29 ” серпня

20 22 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фізична реабілітація у спеціальних медичних групах

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія

Івано-Франківськ – 2022 рік

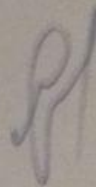
Робоча програма
«Фізична реабілітація у спеціальних медичних групах» для студентів за
спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія

Розробник:
доктор медичних наук, професор Шеремета Л.М.;

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної терапії, ерготерапії

Протокол № 1 від "27" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри
Фізичної терапії, ерготерапії

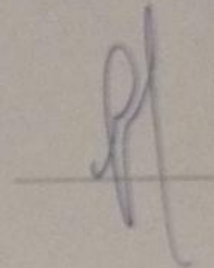

Едуард ДАНКОВСЬКИЙ

Схвалено науково-методичною радою факультету фізичного виховання і
спорту.

Протокол № 1 від "25" серпня 2022 р.

Голова науково-методичної ради

© _____, 2022 рік
© _____, 2022 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 22 Охорона здоров'я (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціалізація 227.1 Фізична терапія; 227.2 Ерготерапія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		4-й	4-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		7	7
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		12 год	6 год
		Практичні	
		18 год	4 год
		Семінарські	
		Самостійна робота	
		60 год	80 год
Вид контролю:			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3% / 66,7%

для заочної форми навчання – 11,1% / 88,9%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни:

Опанування знань та умінь шляхом ознайомлення студентів з організаційними, методичними, фізіологічними і окремими медичними аспектами організації занять з учнями, які за станом здоров'я скеровуються до спеціальних медичних груп. Вивчення цієї дисципліни базується на знаннях із курсів анатомії, фізіології, біохімії, педагогіки, психології, гігієни фізичного виховання, основ

медичних знань та інших курсів; поєднується з педагогічною практикою студентів, яка передбачає вдосконалення організаційних і практичних навичок студентів.

2.1. Завдання вивчення дисципліни

У результаті вивчення дисципліни «Фізична реабілітація у спеціальних медичних групах» студенти повинні знати:

- сучасний стан і перспективи вдосконалення фізичної реабілітації учнів спеціальної медичної групи;
- сучасні теоретико-методичні підходи щодо змісту й організації занять зі школярами, що скеровані до спеціальних медичних груп в загальноосвітній школі;
- завдання, принципи та функції реабілітації учнів спеціальної медичної групи; критерії поділу учнів на групи й підгрупи для занять із фізичного виховання;
- особливості побудови та методики уроку фізичного виховання, позакласних і позашкільних організаційних форм фізичного виховання учнів спеціальної медичної групи;
- сучасні підходи щодо планування, обліку й контролю фізичного виховання учнів спеціальної медичної групи;
- особливості методики проведення занять із учнями з різними захворюваннями; рекомендовані та протипоказані їм засоби фізичного виховання;
- засоби і форми занять з учнями спеціальних медичних груп;
- методику оцінки фізичного розвитку, функціональної і фізичної підготовленості учнів спеціальних медичних груп;
- методику організації занять з учнями при патології різних органів і систем.

вміти:

- провести антропометричні вимірювання, обчислити соматоскопічні показники, які використовуються для оцінки фізичного розвитку та функціональної підготовленості;
- провести тестування для встановлення рівня фізичної підготовленості;
- виміряти артеріальний тиск, підрахувати частоту серцевих скорочень, частоту дихання;
- скласти комплекс вправ і провести практичне заняття з учнями при патології різних органів і систем;
- планувати, організовувати та здійснювати процес фізичної реабілітації зі школярами, які за станом здоров'я зараховані до спеціальної медичної групи; вести облік і контроль.

Студенти повинні оволодіти новими та традиційними методиками, що сприяють ліквідації або формуванню стійкої компенсації порушень в органах і системах, викликаних тим чи іншим захворюванням; методиками загартування, різнобічного фізичного розвитку, формування знань, умінь і навичок, а також звички та потреби в заняттях фізичними вправами.

3. Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Тема лекції.	Год.
1	Принципи організації та методики роботи спеціальних медичних	2

	<p>груп. Структура занять СМГ. Нормативні документи МОЗ і МОН Відмінності між основною групою та СМГ. Оцінювання учнів</p>	
2	<p>Організація розподілу учнів за станом здоров'я до різних медичних груп. Принципи розподілу учнів на групи. Методика комплексної оцінки фізичного розвитку та функціональної підготовленості учнів спеціальних медичних груп.</p>	2
3	<p>Методичні рекомендації щодо організації занять з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, які за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп. Програми для занять із учнями, що мають серцево-судинні захворювання. Особливості проведення занять у спеціальній медичній групі з учнями з патологією серцево-судинної системи. Складання програми занять для дітей із серцево-судинними захворюваннями залежно від віку, статі, фізичного розвитку і важкості протікання захворювання.</p>	2
4	<p>Організація занять у спеціальних медичних групах для учнів із патологією органів дихання та травлення. Орієнтовні домашні завдання Особливості проведення занять у спеціальних медичних групах для дітей з патологією органів дихання та травлення. Розробка програми занять для дітей з патологією органів дихання та травлення.</p>	2
5	<p>Організація проведення занять у спеціальних медичних групах для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин. Відвідування занять та заходи по його забезпеченню. Особливості проведення занять у спеціальних медичних групах для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин. Розробка програми занять для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин.</p>	2
6	<p>Особливості методики занять з учнями з патологією опорно-рухового апарату..Протипоказання до занять. Сколіотична хвороба. Плоскостопість. Розробка програми занять для дітей з патологією опорно-рухового апарату. Протипоказання до занять.</p>	2
	Разом	12

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усь о- го	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	се м	ін д	с.р.		л	п	се м	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Принципи організації та методики роботи спеціальних медичних груп. Структура занять СМГ. Нормативні документи МОЗ і МОН Відмінності між основною групою та СМГ. Оцінювання учнів	10	2	2			6	10	1	0,5			8,5
Тема 2. Організація розподілу учнів за станом здоров'я до різних медичних груп. Принципи розподілу учнів на групи. Методика комплексної оцінки фізичного розвитку та функціональної підготовленості учнів спеціальних медичних груп. Загальнорозвиваючі та спеціальні вправи в СМГ. Загальна характеристика гімнастичних вправ: на координацію, рівновагу, розслаблення, дихальних, коригуючих та ідеомоторних вправ на заняттях в СМГ. Значення використання прикладних вправ в СМГ. Лікувальний вплив спеціальних рухливих ігор через розвиток творчості, фантазії, ініціативи та позитивні емоції.	16	2	4			14	16	1	0,5			14,5
Тема 3. Методичні рекомендації щодо організації занять з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, які за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп.	16	2	2			12	16	1	0,5			14,5

<p>Програми для занять із учнями, що мають серцево-судинні захворювання.</p> <p><i>Ревматичне ураження серця:</i> загальна характеристика, причини виникнення, показання до занять фізичними вправами в СМГ, завдання фізичного виховання.</p> <p><i>Вади серця:</i> характеристика захворювання, види вад серця (вроджені, набуті; стеноз, недостатність клапанів, складні та комбіновані вади, дефекти міжпередсердної або міжшлуночкової перегородки; компенсовані, декомпенсовані); причини захворювання, завдання фізичного виховання, особливості фізичних вправ при різних вадах серця.</p> <p><i>Гіпертонічна хвороба:</i> характеристика захворювання, причини та фактори, що спричиняють виникнення гіпертонії, завдання фізичного виховання при гіпертонії та спеціальні засоби для їх вирішення. Поняття юнацької гіпертонії.</p> <p><i>Гіпотонічна хвороба:</i> характеристика захворювання, фактори ризику його виникнення, завдання фізичного виховання та особливості використання засобів для їх вирішення.</p> <p>Особливості проведення занять у спеціальній медичній групі з учнями з патологією серцево-судинної системи.</p> <p>Складання програми занять для дітей із серцево-судинними захворюваннями залежно від віку, статі, фізичного</p>												
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>розвитку і важкості протікання захворювання. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичних вправ при серцево-судинній патології. Трофо- та енерготропна дія фізичних вправ на міокард. Тренування екстракардіальних факторів кровообігу при виконанні фізичних та дихальних вправ. Полегшення роботи серця через зниження периферійного опору току крові. Фізичні вправи, як метод боротьби з застійними явищами. Відновлення вегетативних функцій серцево-судинної системи через утворення моторно-вісцеральних рефлексів. Зниження АТ та ЧСС внаслідок занять фізичними вправами.</p>												
<p>Тема 4. Організація занять у спеціальних медичних групах для учнів із патологією органів дихання та травлення. <i>Бронхіальна астма:</i> характеристика захворювання, причини виникнення, показання до занять фізичними вправами в СМГ; завдання фізичного виховання та засоби (зміст, інтенсивність, вихідне положення, їх поєднання) для їх вирішення; медичні протипоказання. <i>Емфізема легень:</i> характеристика захворювання, причини виникнення, показання до занять фізичними вправами в СМГ; завдання фізичного виховання та засоби (зміст, інтенсивність, вихідне положення, їх</p>	14	2	2		10	14	1	0,5				12,5

<p>поєднання) для їх вирішення; медичні протипоказання.</p> <p><i>Пневмонія:</i> характеристика захворювання, причини виникнення, показання до занять фізичними вправами в СМГ; завдання фізичного виховання та засоби (зміст, інтенсивність, вихідне положення, їх поєднання) для їх вирішення; медичні протипоказання.</p> <p><i>Плеврит:</i> характеристика захворювання, причини виникнення, показання до занять фізичними вправами в СМГ; завдання фізичного виховання та засоби (зміст, інтенсивність, вихідне положення, їх поєднання) для їх вирішення; медичні протипоказання.</p> <p><i>Бронхіт:</i> характеристика захворювання, причини виникнення, показання до занять фізичними вправами в СМГ; завдання фізичного виховання та засоби (зміст, інтенсивність, вихідне положення, їх поєднання) для їх вирішення; медичні протипоказання.</p> <p>Орієнтовні домашні завдання</p>												
<p>Тема 5. Організація проведення занять у спеціальних медичних групах для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин.</p> <p><i>Цукровий діабет:</i> характеристика захворювання, показання до занять у СМГ, методи контролю і корекції стану учнів; медичні протипоказання.</p> <p>Відвідування занять та</p>	18	2	2		14	18	1	1				16

заходи по його забезпеченню.												
<p>Тема 6. Особливості методики занять з учнями з патологією опорно-рухового апарату..Протипоказання до занять. Сколіотична хвороба. Корекція порушень постави. Поняття корекції. Загальна, спеціальна, морфологічна та функціональна види корекції постави. Завдання лікувальної фізичної культури при порушенні постави та засоби їх вирішення (зміст, вихідні положення). Підбір фізичних вправ, спрямованих на морфологічну корекцію. Застосування плавання для корекції порушень постави.</p> <p>Плоскостопість. Розробка програми занять для дітей з патологією опорно-рухового апарату. Протипоказання до занять. Контрольна робота</p>	16	2	2			14	16	1	1			14
Усього годин	90	12	18			60	90	6	4			80

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання.

	Назва теми	Тип заняття	Кількість годин
1	Принципи організації та методики роботи спеціальних медичних груп. Нормативні документи МОН і МОЗ.	Практичне	2
2	Організація та принципи розподілу учнів за станом здоров'я до різних медичних груп. Соматоскопічні та соматометричні показники.	Практичне	2
3	Методика комплексної оцінки фізичного розвитку учнів спеціальних медичних груп. Антропометричні методи дослідження фізичного розвитку	Практичне	2
4	Методичні рекомендації щодо організації занять з учнями СМГ із патологією серцево-судинної системи. Орієнтовні домашні завдання.	Практичне	2
5	Структура занять СМГ. Особливості методики занять з учнями смг з урахуванням характеру захворювання. Розробка програми занять для дітей з патологією органів дихання та травлення.	Практичне	2
6	Особливості методики занять з учнями смг з урахуванням характеру захворювання. Розробка програми занять для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин.	Практичне	2
7	Особливості методики занять з учнями смг з урахуванням характеру захворювання. Розробка програми занять для дітей з патологією органів травлення.	Практичне	2
8	Особливості методики занять з учнями смг з урахуванням характеру захворювання. Розробка програми занять для дітей з патологією опорно-рухового апарату	Практичне	2
9	Контрольна робота.	Практичне	2

Всього	18
--------	----

Заочна форма навчання.

№ з/п	Назва теми	Тип заняття	Кількість годин
1	Організація та принципи розподілу учнів за станом здоров'я до різних медичних груп. Соматоскопічні та соматометричні показники. Методика комплексної оцінки фізичного розвитку учнів спеціальних медичних груп. Антропометричні методи дослідження фізичного розвитку	Практичне	2
2	Структура занять СМГ. Особливості методики занять з учнями СМГ з урахуванням характеру захворювання. Розробка програми занять для дітей з патологією серцево-судинної системи, органів дихання, травлення та опорно-рухового апарату.	Практичне	2
		Практичні	4
		Всього	4

6. Самостійна робота
Денна форма навчання.

	Назва теми	Кількість годин
1	Принципи організації та методики роботи спеціальних медичних груп. Нормативні документи МОН і МОЗ.	6
2	Організація та принципи розподілу учнів за станом здоров'я до різних медичних груп. Соматоскопічні та соматометричні показники.	6
3	Методика комплексної оцінки фізичного розвитку учнів спеціальних медичних груп. Загальнорозвиваючі та спеціальні вправи в СМГ. Загальна характеристика гімнастичних вправ: на координацію, рівновагу, розслаблення, дихальних, коригуючих та ідеоomotorних вправ на заняттях в СМГ. Значення використання прикладних вправ в СМГ. Про лікувальний та оздоровчий ефект вправ, які виконуються у водному середовищі (гідростатичний тиск, виштовхуюча сила, температурна та механічна дії води). Лікувальний вплив спеціальних рухливих ігор через розвиток творчості, фантазії, ініціативи та позитивні емоції.	8
4	Антропометричні методи дослідження фізичного розвитку.	7
5	Розробка програм для занять з учнями СМГ із патологією серцево-судинної системи. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичних вправ при серцево-судинній патології. Трофо- та енерготропна дія фізичних вправ на міокард. Тренування екстракардіальних факторів кровообігу при виконанні фізичних та дихальних вправ. Полегшення роботи серця через зниження периферійного току крові. Фізичні вправи, як метод боротьби з застійними явищами. Відновлення вегетативних функцій серцево-судинної системи через утворення моторно-вісцеральних рефлексів. Зниження АТ та ЧСС внаслідок занять фізичними вправами. Орієнтовні домашні завдання.	6
6	Розробка програми занять для дітей з патологією органів дихання та травлення. Механізми лікувальної дії фізичних вправ при патологічних процесах в органах дихання. Нервовий та гуморальний механізми у забезпеченні лікувальної дії фізичних вправ на органи дихання. Зміст носолегеневого рефлексу та його лікувальне значення. Вихідні положення фізичних вправ у забезпеченні дренажної функції. Дихальні вправи, як засіб ліквідації ускладнень. Трофічна дія фізичних вправ при запальних процесах в органах дихання. Орієнтовні домашні завдання.	7
7	Розробка програми занять для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин. Характеристика ожиріння, його види. Механізм лікувальної дії фізичних вправ при ожирінні. Орієнтовні домашні завдання.	6
8	Розробка програм занять для дітей з патологією опорно-рухового	6

	<p>апарату. Корекція порушень постави. Поняття корекції. Загальна, спеціальна, морфологічна та функціональна види корекції постави. Завдання лікувальної фізичної культури при порушенні постави та засоби їх вирішення (зміст, вихідні положення). Підбір фізичних вправ, спрямованих на морфологічну корекцію . Застосування плавання для корекції порушень постави.</p> <p>Орієнтовні домашні завдання.</p>	
9	Підготовка до контрольної роботи.	8
Разом		60

Заочна форма навчання.

	Назва теми	Кількість годин
1	Принципи організації та методики роботи спеціальних медичних груп. Нормативні документи МОН і МОЗ.	8
2	Організація та принципи розподілу учнів за станом здоров'я до різних медичних груп. Соматоскопічні та соматометричні показники.	10
3	Методика комплексної оцінки фізичного розвитку учнів спеціальних медичних груп. Загальнорозвиваючі та спеціальні вправи в СМГ. Загальна характеристика гімнастичних вправ: на координацію, рівновагу, розслаблення, дихальних, коригуючих та ідеомоторних вправ на заняттях в СМГ. Значення використання прикладних вправ в СМГ. Про лікувальний та оздоровчий ефект вправ, які виконуються у водному середовищі (гідростатичний тиск, виштовхуюча сила, температурна та механічна дії води). Лікувальний вплив спеціальних рухливих ігор через розвиток творчості, фантазії, ініціативи та позитивні емоції.	8
4	Антропометричні методи дослідження фізичного розвитку.	7
5	Розробка програм для занять з учнями СМГ із патологією серцево-судинної системи. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичних вправ при серцево-судинній патології. Трофо- та енерготропна дія фізичних вправ на міокард. Тренування екстракардіальних факторів кровообігу при виконанні фізичних та дихальних вправ. Полегшення роботи серця через зниження периферійного току крові. Фізичні вправи, як метод боротьби з застійними явищами. Відновлення вегетативних функцій серцево-судинної системи через утворення моторно-вісцеральних рефлексів. Зниження АТ та ЧСС внаслідок занять фізичними вправами.	6
6	Розробка програми занять для дітей з патологією органів дихання та травлення. Механізми лікувальної дії фізичних вправ при патологічних процесах в органах дихання. Нервовий та гуморальний механізми у забезпеченні лікувальної дії фізичних вправ на органи дихання. Зміст носолегеневого рефлексу та його лікувальне значення. Вихідні положення фізичних вправ у забезпеченні дренажної функції. Дихальні вправи, як засіб ліквідації ускладнень. Трофічна дія фізичних вправ при запальних процесах в органах дихання. Орієнтовні домашні завдання.	7
7	Розробка програми занять для дітей з патологією сечовидільної системи та обміну речовин. Характеристика ожиріння, його види. Механізм лікувальної дії фізичних вправ при ожирінні. Орієнтовні домашні завдання.	10
8	Розробка програм занять для дітей з патологією опорно-рухового апарату. Корекція порушень постави. Поняття корекції. Загальна, спеціальна, морфологічна та функціональна види корекції постави. Завдання лікувальної фізичної культури при порушенні постави та	8

	засоби їх вирішення (зміст, вихідні положення). Підбір фізичних вправ, спрямованих на морфологічну корекцію . Застосування плавання для корекції порушень постави. Орієнтовні домашні завдання.	
9	Розробка програми занять для дітей з плоскостопістю. Орієнтовні домашні завдання.	16
Разом		80

7. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

А. Словесні методи - розповідь-пояснення, бесіда, лекція;

наочні методи - ілюстрація, демонстрація;

практичні методи: досліди, вправи, лабораторні та практичні роботи, реферати;

Б. Індуктивні та дедуктивні.

С. Репродуктивні та точні, проблемно-пошукові.

Д. Навчальна робота під керівництвом викладача - самостійна аудиторна робота: вирішення ситуаційних задач, самостійні письмові роботи.

Е. Самостійна робота поза контролем викладача - самостійна робота вдома: домашні завдання - усні та письмові.

II.

А. Методи стимулювання інтересу до навчання:

створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу:

використання рольових ігор, перегляд навчальних телепередач, кінофільмів.
навчальні дискусії;

аналіз практичних та клінічних ситуацій;

Б. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

роз'яснення мети навчального предмету

вимоги до вивчення предмета , дисциплінарні, організаційно-педагогічні).

заохочення та покарання в навчанні: оцінка студентів за успіхи, усне схвалення (чи осуд викладача).

III. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

IV. Бінарні, інтегровані, універсальні методи.

8. Методи контролю

1. Усне опитування;
2. Тестування;
3. Письмовий контроль.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Денна форма навчання.

Модуль 1				
Навчальна (аудиторна робота)				
Змістовий модуль 1				
Робота на парах	Оцінка за самостійну роботу	Оцінка за знання термінології	Екзамен	Разом
50	20	30	-	100
<p>Оцінювання відповідей студентів на практичних заняттях відбувається за 100 бальною шкалою.</p> <p>Підсумкова оцінка за вивчення дисципліни складається із математичної суми балів за роботу на парах (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,5, максимально – 50 балів), отриманих балів за самостійну роботу (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,2, відповідно максимальний бал за самостійну роботу може скласти 20 балів), оцінки за знання термінології (чи практичних навичок) (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,3, відповідно максимальний бал може скласти 30 балів). Відповідно, по завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих оцінок у підсумку може скласти 100 балів.</p> <p>Критерії оцінювання за 100-бальною шкалою:</p> <p>90-100 балів – Студент вільно володіє навчальним матеріалом; висловлює свої думки; творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; комунікативні уміння та навички сформовані на високому рівні; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.</p> <p>70-89 балів – Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні граматичні помилки у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички</p>				

виконання завдань.

50-69 балів – Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків; знайомий з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді допускаються суттєві граматичні помилки; має елементарні нестійкі навички виконання завдань; планує та виконує частину завдань за допомогою викладача.

Менше 50 балів – У студента не сформовані комунікативні уміння та навички; студент допускає велику кількість граматичних помилок, що ускладнює розуміння; студент не володіє навчальним матеріалом; виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Перелік наявної літератури.

1. Боднар І.Р. Теорія, методика і організація фізичного виховання учнів спеціальної медичної групи. Навч.-методичний посіб. - Львів, Українські технології.-2005.-48 с.
2. Грейда Б.П., Войнаровський А.М., Бичук О.І., Грейда Н.Б. Лікувальна фізична культура при остеохондрозах хребта: Навчально-методичний посібник. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2004. – 216 с.
3. Дутов А.М. Фізична культура у реабілітації студентів спеціального медичного відділення: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2002. – 71 с.
4. Майєр В.І. Експериментальна програма для спеціальних медичних груп загальноосвітніх навчальних закладів. – Фізична культура в школі. – 2004. - №1. – С. 8-33.
5. Педіатрія / За ред. С.К. Ткаченко, Р.І. Поцюрка. – К.: Здоров'я, 2003. – 752 с.

Тестові завдання.
Зірочками вказані правильні відповіді

1. Назвіть визначальний фактор стану здоров'я людини:

- А. Спадковість
- Б. Поведінка і спосіб життя*
- В. Екологія
- Г. Рівень медичного обслуговування

2. Які основні принципи фізичного виховання?

- А. Принцип всебічного розвитку особистості
- Б. Принцип зв'язку фізичного виховання з трудовою та оборонною практикою
- В. Принцип оздоровчої спрямованості фізичного виховання
- Г. Все перераховане*

3. Які основні критерії розподілу учнів для занять фізичним вихованням?

- А. Наявність відхилень у стані здоров'я
- Б. Рівень фізичного розвитку
- В. Стан фізичної підготовки
- Г. Все перераховане*

4. На підставі чого учні переводяться з однієї медичної групи в іншу?

- А. Результатів тестування фізичних якостей
- Б. Результатів тестування інтелектуального розвитку
- В. Залежно від обставин
- Г. Результатів додаткового обстеження стану здоров'я*

5. Яке припустиме фізичне навантаження для учнів, віднесених до спеціальної медичної групи?

- А. Заняття за навчальними програмами фізичного виховання в повному обсязі
- Б. Заняття за спеціальними навчальними програмами*
- В. Заняття в одній із спортивних секцій
- Г. Заняття за навчальними програмами фізичного виховання за умови більш поступового опанування комплексу рухових навичок

6. Що є головною метою в роботі вчителя з категорією учнів, віднесених до спеціальної медичної групи?

- А. Підвищення рівня фізичного розвитку

Б. Послідовна підготовка до переведення до підготовчої, а згодом – до основної медичної групи*

В. Покращення фізіологічних параметрів організму

Г. Покращення результатів тестування

7. Які основні завдання занять фізичною культурою з учнями, віднесеними до спеціальної медичної групи?

- А. Зміцнення здоров'я
- Б. Виховання моральних і вольових якостей
- В. Підвищення розумової й фізичної працездатності
- Г. Все перераховане

8. Які вправи обмежені в програмі для учнів спеціальної медичної групи?

- А. Вправи на швидкість
- Б. Вправи на силу
- В. Вправи на витривалість
- Г. Всі перераховані*

9. Який розділ вправ введено як обов'язковий для учнів спеціальної медичної групи?

- А. Комплекс вправ на гнучкість
- Б. Комплекс вправ на витривалість
- В. Комплекс дихальних вправ*
- Г. Все перераховане

10. Що виключено з розділу "Гімнастика" при заняттях з учнями спеціальної медичної групи?

- А. Лазіння по канату
- Б. Акробатичні вправи
- В. Вправи з натужуванням і затримкою дихання
- Г. Все перераховане*

11. Що з нижче перерахованого є компонентом програми з фізичної культури для спеціальної медичної групи:

- А. Хокей
- Б. Легка атлетика*
- В. Важка атлетика
- Г. Фігурне катання

12. Хто направляє учнів до спеціальної медичної групи?

- А. Директор школи
- Б. Вчитель фізичного виховання
- В. Лікар*
- Г. Вчитель математики

13. Як часто проводяться медичні огляди учнів спеціальних медичних груп?

- А. 1 раз на 6 місяців
- Б. 1 раз на рік
- В. 2 рази на рік
- Г. Не рідше 1 разу на 4 місяці, а також наприкінці навчального року*

14. Яким документом затверджуються комплектування спеціальних медичних груп?

- А. Класним журналом
- Б. Наказом директора школи*
- В. Довідкою з медичного закладу
- Г. Табелем успішності

15. Скільки учнів повинно входити до складу спеціальної медичної групи?

- А. 10
- Б. 20
- В. 15*
- Г. 30

16. Чи допускається комплектування спеціальних медичних груп з учнів, які страждають на різні захворювання?

- А. Ні
- Б. Так, але за умови однакового рівня фізичного розвитку
- В. Допускається*
- Г. Допускається для осіб однієї статі

17. Скільки разів на тиждень проводяться уроки з учнями спеціальних медичних груп?

- А. Один раз
- Б. Двічі на тиждень
- В. Тричі на тиждень*
- Г. Чотири рази на місяць

18. Яка тривалість уроку для учнів спеціальних медичних груп?

- А. 25 хв.
- Б. 30 хв.
- В. 45 хв.*
- Г. 20 хв.

19. Які показники не є критерієм оцінки для учнів спеціальних медичних груп?

- А. Кількісні*
- Б. Якісні
- В. Рівень засвоєння теоретичних знань
- Г. Вміння виконувати вивчені в поточній чверті вправи і рухи

20. Чи є обов'язковим відвідування уроків фізичної культури учнями спеціальної медичної групи?

- А. Так*
- Б. Ні
- В. Обов'язкова участь дітей з патологією серцево-судинної системи
- Г. Обов'язкова участь дітей з патологією опорно-рухового апарату.

21. Де проводиться максимальна кількість занять у спеціальних медичних групах :

- А. В спортивному залі
- Б. В класах
- В. На свіжому повітрі*
- Г. В аудиторіях

22. На скільки можна скорочувати урок у СМГ?

- А. 15-20 хв*
- Б. 10-15 хв
- В. 5-10 хв
- Г. 20-25 хв

23. Які обмеження температури при проведенні занять у СМГ на відкритому повітрі взимку?

- А. -5°C
- Б. -10°C
- В. -15°C *
- Г. -20°

24. Як краще шикувати учнів спеціальної медичної групи?

- А. За ростом
- Б. За функціональними можливостями
- В. За рівнем фізичного розвитку
- Г. За функціональними можливостями і рівнем фізичного розвитку*

25. На правому фланзі шикують учнів з патологією:

- А. Дихальної системи
- Б. Серцево-судинної системи*
- В. Органів черевної порожнини
- Г. Органів сенсорної системи

26. Який рівень фізичного розвитку відноситься до 3-ї підгрупи?

- А. Низький рівень
Б. Середній рівень*
В. Нижчий від середнього
Г. Вищий від середнього
27. На скільки частин поділяється заняття в спеціальній медичній групі?
А. На 2 частини
Б. На 3 частини
В. На 4 частини*
Г. На 5 частин
28. Підготовча частина уроку включає :
А. Проведення загальнорозвиваючих вправ*
Б. Підрахунок ЧСС і частоти дихання
В. Проведення дихальних вправ
Г. Все перераховане
29. На третьому місяці занять загальнорозвиваючі вправи чергують з дихальними у співвідношенні :
А. 1:2
Б. 1:3*
В. 1:4
Г. 1:5
30. Якого принципу потрібно дотримуватися при складанні комплексу ЗРВ для учнів спеціальних медичних груп?
А. Принципу поступовості
Б. Принципу доступності
В. Принципу «розсіяного навантаження»*
Г. Принципу всебічного розвитку
31. Фізіологічна крива уроку повинна бути :
А. Одноступінчата
Б. Двоступінчата
В. Трьохступінчата
Г. Багатоступінчата*
32. Скільки триває основна частина уроку?
А. 15-20хв.
Б. 20-25 хв.*
В. 25-30 хв.
Г. 30-35 хв.
33. Які вправи не рекомендують включати до комплексів вправ на заняттях спеціальної медичної групи?
А. Вправи на розтягнення
Б. Вправи на затримку дихання*
В. Вправи з поглибленим видихом
Г. Вправи на розслаблення
34. Яка повинна бути інтенсивність уроку?
А. Повільна
Б. Середня*
В. Велика
Г. Середня і велика
35. Скільки нових рухів вивчають на занятті?
А. Один*
Б. Два
В. Три
Г. Декілька
36. На яку частину уроку повинно припадати найбільше фізичне навантаження?
А. На підготовчу
Б. На першу половину основної частини
В. На другу половину основної частини*
Г. На заключну
37. Які завдання заключної частини уроку?
А. Зниження фізіологічного навантаження
Б. Підведення підсумків уроку
В. Приведення організму до відносно стійкого стану
Г. Все перераховане*
38. У заключній частині уроку виконують :
А. Дихальні вправи
Б. Загальнорозвиваючі вправи
В. Дихальні вправи і вправи на розслаблення*
Г. Дихальні вправи і вправи на розтягнення
39. У якій частині уроку потрібно давати вправи для виховання правильної постави?
А. В підготовчій
Б. В основній*
В. В заключній
Г. В будь-якій
40. Чи дозволяється проводити учням, які займаються в спеціальних медичних групах, загартувальні процедури?
А. Ні
Б. Так*
В. Дозволяється тільки при патології серцево-судинної системи
Г. Дозволяється тільки при патології органів травлення

41. Скільки періодів виділяють у розвитку дітей?

- А. 3 періоди
- Б. 4 періоди
- В. 5 періодів
- Г. 6 періодів*

42. Скільки часу триває грудний період?

- А. Від народження до 28 доби
- Б. Від народження до 1 року
- В. Від 29 дня до 1 року*
- Г. Від 29 дня до 3 років

43. Коли юридично закінчується дитинство?

- А. У 14 років
- Б. У 15 років
- В. У 16 років
- Г. У 18 років*

44. Старший шкільний вік триває від :

- А. 7 до 12 років
- Б. 12 до 15 років*
- В. 14 до 16 років
- Г. 15 до 18 років

45. Яка формула обчислення маси тіла дітей від 2 до 10 років?

- А. Маса = $10,2 \times n$
- Б. Маса = $10,5 + 2 \times n$ *
- В. Маса = $30 + 4 \times (n - 10)$
- Г. Маса = $30 - 4 \times (n - 10)$

46. Яка формула для обчислення маси тіла дорослих із ростом 165-175 см?

- А. Маса = $\text{ріст} - 100$
- Б. Маса = $\text{ріст} - 105$ *
- В. Маса = $\text{ріст} - 110$
- Г. Маса = $\text{ріст} - 115$

47. Чим повинна торкатися людина до ростоміра при вимірюванні її росту?

- А. Головою, міжлопатковою ділянкою, сідницями, п'ятами
- Б. Головою, сідницями, п'ятами
- В. Головою, сідницями, гомілками
- Г. Міжлопатковою ділянкою, сідницями, п'ятами*

48. Де розміщується стрічка при вимірюванні обводу грудної клітки?

- А. Над лопатками і над сосками
- Б. Під кутом лопаток і під сосками
- В. Під кутом лопаток і над сосками*

Г. Посередині лопаток і сосків

49. Яка формула обводу грудної клітки для дітей старших 10 років?

- А. $63 + 3 \times (n - 10)$ *
- Б. $63 + 1,5 \times (n - 10)$
- В. $63 + 3 \times (n + 10)$
- Г. $65 + 3 \times (n - 10)$

50. Яка формула обводу голови для дітей 1-5 років?

- А. Обвід голови = $40 + n$
- Б. Обвід голови = $45 - n$
- В. Обвід голови = $45 + n$ *
- Г. Обвід голови = $50 + 0,6 \times (n - 5)$

51. Чому дорівнює масо-зростовий індекс для молодшого шкільного віку?

- А. 0,18-0,26*
- Б. 0,20-0,32
- В. 0,22-0,36
- Г. 0,32-0,37

52. Про що свідчить оцінка індексу Кетле з результатом 30-39,9?

- А. Дефіцит маси
- Б. Норма
- В. Ожиріння*
- Г. Підвищений ризик

53. Для кого використовують індекс Пінье?

- А. У кого дефіцит маси
- Б. У кого відсутні ознаки ожиріння*
- В. У кого присутні ознаки ожиріння
- Г. У кого підвищений ризик

54. Яка закономірність індексу Ерісмана?

- А. Чим краще розвинена дитина, тим пізніше індекс стає рівним нулю*
- Б. Чим слабше розвинена дитина, тим пізніше індекс стає рівним нулю
- В. Чим краще розвинена дитина, тим пізніше індекс стає рівним одиниці
- Г. Чим краще розвинена дитина, тим пізніше індекс стає рівним сотні

55. Чому повинна дорівнювати довжина розведених рук?

- А. Восьми довжинам голови
- Б. Чотирьом довжинам стегна
- В. П'яти довжинам кисті
- Г. Росту*

56. Чому повинен дорівнювати ріст людини?

- А. Восьми довжинам кисті
- Б. Десяти довжинам кисті*
- В. Дев'яти довжинам стегна
- Г. П'яти довжинам голови

57. Чому повинна дорівнювати довжина передпліччя?

- А. Довжині голови
- Б. Довжині гомілки
- В. Довжині стопи*
- Г. Довжині кисті

58. Чому повинна дорівнювати окружність кулака?

- А. Довжині стопи*
- Б. Довжині голови
- В. Довжині передпліччя
- Г. Довжині стегна

59. Чому повинна дорівнювати довжина долоні

- А. Довжині стопи
- Б. Довжині стегна
- В. Довжині обличчя*
- Г. Окружності кулака

60. Про що свідчить результат оцінки індексу пропорційності менше 87?

- А. Пропорційна тілобудова
- Б. Мала довжина ніг*
- В. Велика довжина рук
- Г. Велика довжина ніг

61. Скільки клапанів є у серці?

- А. Один
- Б. Два*
- В. Три
- Г. Чотири

62. Велике коло кровообігу починається з:

- А. Лівого шлуночка*
- Б. Правого шлуночка
- В. Лівого передсердя
- Г. Правого передсердя

63. До вроджених вадів серця відносять:

- А. Ревматизм
- Б. Неревматичний кардит
- В. Тетрада Фалло*
- Г. Все перераховане

64. Чи допускаються діти з вродженими вадами серця до занять у спеціальній медичній групі?

- А. Допускаються за умови відсутності ознак перевантаження правого шлуночка*
- Б. Допускаються за умови відсутності ознак перевантаження лівого шлуночка
- В. Не допускаються
- Г. Допускаються

65. Для правошлуночкового типу серцевої недостатності характерно:

- А. Ціаноз губ
- Б. Кашель з виділенням пінистого харкотиння
- В. Збільшення печінки*
- Г. Все перераховане

66. Набуті вади серця розвиваються внаслідок запалення:

- А. Ендокарду*
- Б. Перикарду
- В. Міокарду
- Г. Всіх оболонок серця

67. Кардит це:

- А. Запалення суглобів
- Б. Запалення м'язів
- В. Ураження нервової системи
- Г. Запалення серця*

68. При ураженні клапанів серця, заняття у спеціальній медичній групі дозволяється після закінчення гострого періоду через:

- А. 5-6 місяців
- Б. 8-10 місяців
- В. 10-12 місяців*
- Г. 16-18 місяців

69. При вегетативних дисфункціях показані заняття:

- А. Плаванням*
- Б. Боксом
- В. Боротьбою
- Г. Стрибками

70. Полегшити роботу серця можна:

- А. Виконуючи вправи у В.П. сидячи
- Б. "Розсіюючи" навантаження на великі м'язеві групи
- В. Виконуючи вправи у воді
- Г. Все перераховане*

71. Для полегшення притоку венозної крові до серця застосовують:
- А. Вправи для м'язів плечового поясу
  - Б. Стійку на голові
  - В. Дихальні вправи*
  - Г. Все перераховане
72. Аеробні вправи:
- А. Стимулюють і покращують обмін речовин
  - Б. Полегшують венозний кровоток
  - В. Відновлюють серцевий ритм
  - Г. Все перераховане*
73. При захворюваннях серцево-судинної системи протипоказані:
- А. Аеробні вправи
  - Б. Дихальні вправи
  - В. Статичні вправи*
  - Г. Циклічні вправи
74. Який метод ФР рекомендують використовувати при вегето-судинній дистонії?
- А. Поступовості
  - Б. Розсіювання навантаження*
  - В. Послідовності
  - Г. Все перераховане
75. Які вправи нормалізують кровоток в судинах головного мозку?
- А. Із зміною положення тіла
  - Б. Дихальні вправи
  - В. Вправи, при яких голова знаходиться нижче рівня серця*
  - Г. Статичні вправи
76. Які вправи використовують для покращення кровообігу в периферичних органах?
- А. Вправи із зміною положення тіла*
  - Б. Вправи із затримкою дихання
  - В. Вправи на координацію
  - Г. Силові вправи
77. З якою інтенсивністю виконуються вправи при захворюваннях серцево-судинної системи?
- А. Малою
  - Б. Малою і середньою*
  - В. Середньою
  - Г. Середньою і швидкою
78. Положення з припіднятими ногами:
- А. Покращують кровообіг в периферичних органах
  - Б. Полегшують приток венозної крові до серця
  - В. Розвантажують серцево-судинну систему*
  - Г. Підвищують артеріальний тиск
79. При вадах серця не рекомендується:
- А. Вправи із статичним напруженням
  - Б. Вправи із затримкою дихання
  - В. Стрибки і метання
  - Г. Все перераховане*
80. Які вправи не рекомендують виконувати при підвищенні артеріального тиску?
- А. Швидкісно-силові*
  - Б. На витривалість
  - В. На розвиток гнучкості
  - Г. На розвиток координації
81. Діагноз хронічного бронхіту виставляють, якщо:
- А. Дитина кашляє 1 і більше місяців і має 2-3 загострення хвороби на рік
  - Б. Дитина кашляє 2 і більше місяців і має 2-3 загострення хвороби на рік
  - В. Дитина кашляє 3 і більше місяців і має 2-3 загострення хвороби на рік*
  - Г. Дитина кашляє 2 і більше місяців і має 3-4 загострення хвороби на рік
82. Симптоми хронічної пневмонії:
- А. Постійний вологий кашель з виділенням харкотиння, особливо в ранкові години*
  - Б. Постійний сухий кашель з виділенням харкотиння, особливо в вечірні години
  - В. Напади ядухи
  - Г. Дратівливість
83. Шляхи поступлення алергенів до організму :
- А. Інгаляційні
  - Б. Харчові
  - В. Ін'єкційні
  - Г. Все перераховане*
84. Під час нападу бронхіальної астми виникає:
- А. Розширення бронхів
  - Б. Звуження бронхів*
  - В. Звуження альвеол
  - Г. Спазм судин

85. Коли зазвичай починається напад астми?

- А. Зранку
- Б. В обід
- В. Вночі*
- Г. Будь-коли

86. Які найчастіше виникають ускладнення хронічних захворювань легень у дітей?

- А. Емфізема, пневмосклероз*
- Б. Інсульт, інфаркт
- В. Отит, кон'юнктивіт
- Г. Виразка, гастрит

87. Легеневе серце – це захворювання:

- А. Серцево-судинної системи*
- Б. Дихальної системи
- В. Травної системи
- Г. Ендокринної системи

88. Вдих здійснюється при скороченні:

- А. Діафрагми
- Б. Зовнішніх і внутрішніх міжреберних м'язів
- В. Допоміжних м'язів
- Г. Все перераховане*

89. На початку навчання учнів необхідно навчити:

- А. Дихати ротом
- Б. Дихати носом*
- В. Грудному типу дихання
- Г. Черевному типу дихання

90. При захворювання органів дихання співвідношення вдишу і видиху повинно бути:

- А. 1:1
- Б. 1:2 або 1:3

В. 2:1 або 3:1*

Г. 4:1

91. При вимові яких звуків розвивається найбільша сила повітряного струменю:

- А. П, т, к, ф*
- Б. Б, г, д, в
- В. М, к, л, р
- Г. З, с, ц, ш

92. Співвідношення дихальних і загальноукріплюючих вправ повинно складати:

- А. 1:1*
- Б. 1:2
- В. 2:1
- Г. 1:3

93. У структуру заняття при захворюваннях органів дихання включають:

- А. Вправи на зміну вихідних положень
- Б. Статичні вправи
- В. Регульоване дихання*
- Г. Все перераховане

94. Які види спорту рекомендують при захворюваннях органів дихання?

- А. Бодібілдинг
- Б. Боротьба
- В. Аеробіка*
- Г. Армреслінг

95. Які види спорту є протипоказами до занять:

- А. Плавання
- Б. Акробатика
- В. Ходьба і біг
- Г. Пауерліфтинг*

11. Рекомендована література

1. Вакуленко Л.О. Основи фізичної реабілітації. Тернопіль: ТНПУ. 2013. – 234 с.
2. Вакуленко Л.О., Прилуцький З.П., Вакуленко Д.В. Основи масажу . Тернопіль:ТНПУ, 2013. – 132 с.
3. Григус І.М., Брега Л.Б. Фізична терапія в кардіології.: навчальний посібник. – Рівне :НУВГП, 2018. – 268 с.
4. Козак Д.В., Давибіда Н.О. Фізична реабілітація та основи здорового способу життя. Тернопіль. Укрмедкнига. 2015. – 199 с.
5. Мироненко С.Г. Фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання: Навчальний посібник. – Полтава, 2019. – 50 с.
6. Омеляненко І.О. Зошит для практичних робіт з методики фізичного виховання в спеціальних медичних групах: Методичний посібник для студентів денної та заочної форм навчання. – 4-е вид., доп. і випр. – Тернопіль: Вид-й відділ ТНПУ, 2018. – 75 с.
7. Порада А.М., Солодовник О.В., Прокопчук Н.Є. Основи фізичної реабілітації: Навч. посібник. — 2-е вид. — К. : Медицина, 2008. — 248 с.
8. Порада А.М., Порада О.В. Медико-соціальна реабілітація і медичний контроль: підручник. Медицина. 2011. – 296 с.
9. Самойленко В.Б. Медична та соціальна реабілітація. Навч. посібник. – Київ: ВСВ «Медицина», 2013. – 302-355с.
10. Фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи: навч.-метод. посіб. 2014. Доступно: <https://core.ac.uk/download/pdf/141455662.pdf>
11. Фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи : робоча програма з навчальної дисципліни «фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи із захворюванням на вегето-судинну дистонію за змішаним типом» / Уклад. А. В. Ольховик, О. М. Бурла. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 160 с.

Додаткова література

1. Боднар І.Р. Теорія, методика і організація фізичного виховання учнів спеціальної медичної групи. Навч.-методичний посіб. - Львів, Українські технології.-2005.-48 с.
2. Грейда Б.П., Войнаровський А.М., Бичук О.І., Грейда Н.Б. Лікувальна фізична культура при остеохондрозах хребта: Навчально-методичний посібник. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2004. – 216 с.
3. Дутов А.М. Фізична культура у реабілітації студентів спеціального медичного відділення: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2002. – 71 с.
4. Майєр В.І. Експериментальна програма для спеціальних медичних груп загальноосвітніх навчальних закладів. – Фізична культура в школі. – 2004. - №1. – С. 8-33.
5. Педіатрія / За ред. С.К. Ткаченко, Р.І. Поцюрка. – К.: Здоров'я, 2003. – 752 с.

6. Ріст і розвиток дитини: Навчальний посібник / За ред. Ю.М. Нечитайла. – Чернівці: БДМА, 2003. – 56 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws> - Законодавство України
2. <http://www.osvita.com.ua> - освітній портал.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського